

Yazan burada dünyaya sesleniyor...

SEVAL ŞAHİN
sevals@gmail.com

Figen Sakacı ilki "Bitirgen" olan bir kız çocuğunun gözünden 12 Eylül ve hemen sonrasını da içine katarak anlattığı "uzun hikâyesi"nden sonra bu kitabın devamı olan "Pala Hayriye" ile bizi bu sefer kahramanımızın 90'larında ki üniversite yıllarından 40'lı yaşlarına kadar getiriyor.

Pala Hayriye, kendi deyimiyle kazara kazandı üniversiteye girmek için evinden kaçır ve daha önce hiç çıkmadığı mahallesinden böylece dış dünyaya bir dolmuşla adım atar. Bir kadın olarak evsiz, parasız ve kimsesiz okul kantinine ulaştığında edindiği arkadaşlar onun birçok ihtiyacını karşılarlar. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümünde okuyan Hayriye kantinde edindiği arkadaşları sayesinde yatacak bir yer ve kendini geçindirecek bir iş bulur.

Hayriye, 90'lı yılların politik öğrenci hareketinin içinde sol görüşlü ve feminist öğrencilerle öğrenciliğini kimi zaman eylemlerde, kimi zaman illegalmiş gibi görünen toplantılarda, kimi zamansa kolektif yaşamın bir temsiliği gibi görünen Ayye ile birlikte yaşadıkları evde geçirir. Bu öğrencilik sürecine Hayriye oradan oraya koşar ama aslında örgütlü bir politik hareketin içinde tam olarak da yer almaz. Yoldaşları olur ama onlarla neyin yoldaş olduğu konusunda da çok fazla düşünmez. Feminist olup olmadığının konusunda da bir fikri yoktur. Feminizme dair tek yorumu ilk defa içtiği aşkının sarhoşluğunda bekaretin gereksizliği üzerine bir konuşma yapmasıyla cesurca bir hale bürünüyormuş gibi görünür. Onun bu cesaretinin arkasından gelen yan taraftaki kadınların duvara vurarak gürlütülen rahatsız olduklarını belirtmek için yüksek sesle bağırarak haykırarak kadınlık organı ise hem onun hem de orada bulunanların cesaretini alıp götürür. Buna sessiz kalmamak la feminizm ne de yoldaşlık aşılması, arşınlanmış bir hikâye halini alır.

Gerçek dünya hoyratlar

Daha çok etrafındaki seyretme ve anlamlandırma çabası içinde olan Hayriye'nin büyüme hikâyesinde hep acıklı bir şeyler vardır. Evden kaçması, kendini geçindirmek için baktığı kız çocuğunun odayı bir sokakla bile eşsizlemesi, arkadaşlarının samimiyetsiz ve bencil halleri, tutundugu arkadaşların elinden kayıp gidermesi, kendini en çok kadın hissettiği ve hissetmek istediği zamanda buna yetecek gücün ve heyecanın elinden alverilmesi... Bu büyüme hikâyesinde "Bitirgen"deki küçük kız çocuğunun kabusları devam eder. Gerçek dünyanın hoyratlığı karşısında bir kadının inçeliğinden yoksun halinden dolayı Pala Hayriye olan bu küçük kadın kendini keşfetmek için korkusuzca hareket eder. Meyhaneler, izbe lokantalar, bifele vb. birçok mekân onun için kafası bozulduğunda gidip takıldığı ve sonrasında kaçabilirdi yerlerdir. Buraların ürktüklüğünü fark etmez bile. Ta ki büyüme kadar...

İnsan korkmaya başladığında büyük Hayriye'ye göre, korku ne kadar büyük çabasının sonu mudur? Korkunca artık anlamlandırmak istemez miyiz yoksa artık anlamlandırmadığımız için mi korkarız? Aslında bu soruların cevabı "Pala Hayriye"de çok farklı boyutlarda ortaya çıkıyor.

Toplumun tüm acımasızlığına rağmen şüphesiz ki her yerde dir. Arkadaşlarıyla yaşadığı samimiyetsizlik, arkadaşlarının okul bittikten sonra yaşadıkları

Toplumun sahteliğinin her tarafı. Kimsesiz kalmış evden kaçmış bir kıza evine getiren ailenin soğukluğu, öğrenci evlerindeki bencilik, yakınlıkların hep bir yalanla sonlanması... Tüm bunlar Hayriye'nin gördüğü ve yaşadıkları. Diğer taraftan çalışma yaşamına başladığında bunların çok daha acıyyla karşılaşıyor.

hayatlardaki sahtelik; karşı oldukları birçok şeyin nesnesi haline gelmeleri vb. bu korkunun temellerindendir şüphesiz ama bir kadın için bunun en temel noktası aiktır.

Hiç beklemediği bir anda bulduğu Yiğit ve onunla geçirdiği geceye yüklediği anlamlardır Hayriye'yi en çok korkutan ve onu korkmaya ikna eden. Duygularla ve tutkularla tutunmaya çalışılan bir dünyada, Pala Hayriye olmaktan yazarın artık bu kabuktan kurtulabilirim dediği anda yine çaresiz kalışı...

Toplumun sahteliğinin her tarafı. Kimsesiz kalmış evden kaçmış bir kıza evine getiren ailenin soğukluğu, öğrenci evlerindeki bencilik, yakınlıkların hep bir yalanla sonlanması... Tüm bunlar Hayriye'nin gördüğü ve yaşadıkları. Diğer taraftan çalışma yaşamına başladığında bunların çok daha acıyyla karşılaşıyor. "Bitirgen"de öğrenciyi en çok sevip sonrasında tacinize maruz kalan küçük bir şahıslığı gazetedeki

çalışmaya başladığında kendisine yazdığı hikâyesi gösteren bir erkeklerle karşılaştığında yeniden ortaya çıkıyor. Bu erkeklerin yazdığı hikâyesi çok beğenen Hayriye oturup hikâyesinin devamını yazıyor. Kitabın en etkileyici bölümlerinden biri bu. Hakkında ne düşündüğünün öğrenilmesi için verilen bir hikâyesinin devamını yazmak. Sonrasında ne oluyor? O kadar heyecanlı fikirlerini söyleyen biriden aslında hikâyesinin başka birine ait olduğunu öğreniyor. Hayatın Hayriye'ye biçtiği rolün merkez burası.

Geriyse sadece laflar kalmas...

Gazeteciliğe başladktan sonra Hayriye ile birlikte yeni bir yolculuğa çıkıyor: Metin Göktepe'nin öldürülmesi, Cumartesi Anneleri, gözaltında kayıplar, travestiler... Bir dönemin gerçekleri onun gözünden yeniden diriliyor. Değişmeyen tek şey bu kayıplar ve acılar...

Diğer taraftan kendi edebi yolculuğuna çıkıyor Hayriye. Önce şiirle başlıyor. Değerli şairlerin masallarını en kenara kabul edilme rütbesi, buradaki konuşma hiyerarşisinden büyük kadın yazarın evindeki yazma derslerine geçiyor. Süren hikâyesi geçerken birbirleri hakkında hiç konuşmayan, bu toplantılar dışında birbirlerini görmeyen fakat en kötüsu bunu merak etmeyen bir derece körleşen insanların katılığı... Edebiyat hayatı saçılı karkları bu kadar körleşebilecek de neyin nesi dedirten bir durum...

Okuldan mezun olan devrimci ve feminist arkadaşları ise çoktan karşı oldukları hayatın birer basrol oyuncusu olup çıkmışlar. Reklam şirketleri, müzik aranjörlüğü, zengin koca ile lüks

semtler... Geriyse sadece laflar kalmış...

Hayriye'nin "takım arkadaşları" ondan çok başka bir dünyada yaşıyor. İnönü Stadyumu ile ilgili gördüğü rüyada olduğu gibi: "Beraber bizim kaleye doğru koşuyoruz. Takım arkadaşlarımız, benim gibi kramponla değil bayağı topuklu ayakkabılarla sahada salınmaktalar. 'Lan biriniz kaleyi tutun, geliyor bu ay' diye bağırıyorum! 'Ah şekerim terlersem pis kokarım diyorsun birisi... Diğerleri çok meşgul, kışlarını alıyor. Mecburen geçiyorum kaleye. Adamla karşı karşıyayım. Nefesinden yayılan soğanla karşı karşıya kokusunu hohluyor yüzüme, 'tütü' diye iade ediyorum kendisine..." (96)

Kadınlar dünyasında dostuz bir ayrık otu gibi

Hayriye'nin kadınlardan kendini bu denli ayırıştırıp erkeklerin dünyasından hem de pala namıyla ortaya çıkması anlamlı. Tek takım arkadaşları kadın Rıza. O da okul bitince bu memleketten kaçıp başka bir ülkeye yerleşiyor. Böylece hiç arkadaşız arada iş bulmak ve para istemek dışında arayıp sormadığı sözde arkadaşlarıyla hayatına devam ediyor. Onu kurtaracak ve çoğaltacak tek şeyin yazı olduğunu düşünerek çalışıyor, çalışıyor... "Ben bu dünyaya yabancı bir dile anlaşılmaya ant içtimim," derken biraz da bundan bahset-

der aslında. Yazıda kendini bulmasıyla kadınlar dünyasında dostuz bir ayrık otu gibi dolması aynı şey. Alışlageleni kırmak için yola çıkarken alışlagelenin kendisi oluvermek. Değişim için mücadele ederken aslında sadece kendini kurtarmak...

Kahramanımız, bunların hepsini hayatına giren kelimelerle alması ister, başka bir çaba karşılıksız kalacaktır sanki...

Aşk bile buna merhem olamaz: "Durmanın da bir maharet olduğuna inanmak için kendimi zorluyorum, hâlâ dünyanın benden bir beklentisi varmış da yapmıyormuş gibi mahcup oluyorum. Belki itiraf vaktidir artık; ben kendimin en büyük hayal kırıklığıyım. Çünkü olmadım. Yazan burada dünyaya altını bir türlü pimedim. Gececeği sorularla yatmaya, sabahları bulamadığım cevapların karın ağrısıyla uyanmaya devam ediyorum. Beni diyorum, 'Yazan burada dünyaya sesleniyor' kim ala- caktır buradan da, suraya koyacak?" (150)

Pala Hayriye umutsuzluklarının sonunda yazdığı şehri terk edip deniz kenarında bir yere yerleşir. Buradaki kadınlar daha bir "takım arkadaşları" olurlar onunla. Gerçi onların dünyayla biten kitap bir çağrıyla sonlanır. Belki bu sefer hikâye tamamlanacaktır...

Büyümenin oyununa gelmek...

ARZUHAN BİRVAR
arzuhanbirvar@gmail.com

Büyümek; (bilhassa çocukluktan çıkmak) en çok hatırlanacak dönem olması gerekirken yaralanmaktır, edilegenleşmektir, haval kırıklırlarla yoğrulurak yaşamaktır. Asağdan bakıklarla yüzleşmeye, onları büyük kılanın ne olduğunu öğrenmeye başlamak. Allah'ın da ölüp ölmeyeceğini bilmekten artık vazgeçmek, bu yüzden de belki çoğu kez şimdiki yadigarlarımız soruları sormak korkusuzluğumu yitirdiğimizi andır. Akın ilerini sula sıkıya tasma savasdır. Artık saklanmak, ortaya çıkmaktır. Büyümek, yaşamın büyüştünden bile isteye sıyrılmaktır. "Bitirgen", küçük tatlı bir kayısı. Figen Sakacı'nın kitabında başkısı olan küçük kızın, günlüğüne koyduğu isim. Artık başkışiden "Bitirgen" diye bahsedeceğiz.

Kitap boyunca Bitirgen'in sustuklarında gizlice tanık oluruz sanki. Onlanlıkla azaltırken, her an dinledikçe kendi çocukluğumuzla yüzleşir ve çoğalırız. Günlük tutumu nasıl karar vermiştir? Firat Bey'in -günlüğünde hayranlıkla bahsettiği Türkçe öğretmeni-tavsiyesiyle, insanın, her günün hesabını kendi kendisine vermesi gerektiği düşün-

cesinden etkilenecek yazmaya başlar. Kendince bir yazılı sınavdır günlüğün. Orhan Pamuk, "Öteki Renkler"de "Yazmak, yaşamayan hayattan bir çeşit intikam almaktır," der. Ona göre yazmanın altında yatan intikam duygusu, hayatın alamadıkları, almaya korktukları, açığa istememedikleri ya da karşılamayan isteklerine karşı daha sonra yazıyla alınabilecek bir intikam, bir çeşit zafer tutkusudur. Bitirgen'in günlük tutmasında da kendince hayattan almak istediği bir intikam vardır elbet. Çekingen ve küçük adımlarla dünya işlerini kafasına takmaya başladığında, ona Lenin de kimmiş, burjuvazi de neymiş diye sordurtan akına cevaplar aramaya başlar. Her defasında kırılan, ötelenen merak duygusu bastırıldıkça, yazarak tepki göstermek yolunu seçer.

Bitirgen en çok 1980'ler Türkiye'si'nin militanist atmosferiyle yüzleştiği bir dönem olduğunu düşünür. Mijde Abıa'sı'nı neden öldüğünü bir cevap ararken, annesinin kalve keyfi yapması arasında- daki tezahütlü anlayamadığı anda... Onun aklı henüz normalleştiğime oyunundan uzaktır. Büyümek, hiçbir şeyin bizi şartlandırdığı, aslında olduğumuzu gözlemek için takındığımız askı suratı zamanlarımızdır. Masumiyetimizi yitirmeye başladığımız, yaşamızın büyüdü-

ğu ama bizim hiç büyümediğimiz anlar. Bazılarımız hayat telaşında anlamları yitirir. "Allah Evren'i" gençleri öldürsün diye mi göndermiştir? "Evren niye vardı?" Bitirgen'in her sorusu, hayatı

anlamlandırma çabasına bir çentik daha atar.

Anneye olan güven- sizliği, babaya karşı yakınlık kurmaya işte de Bitirgen'in, o babasıyla da istediği köprüyü kuramaz. Bu durum onun Bülent Abisi, Mijde Abıası ve Firat Bey ile ikili ilişkiler kurmaya yönlendir. Bülent Somay, "Bir Şeyler Eksik" isimli kitabında ikili ilişkilerin dışarıya kapalı olmasından bahsederek, "İlişkiyi anlamı, biricik, mutlak kılmak için, saklanmacı bir sır, başkalarının anlayamayacağı bir vücut dili, şifreler, giyim kapaklı konuşmalar, bize özgü ortak dil, başkalarının paylaşmadığı, bilsele bile önemini anlayamayacakları ortak anılar olmalı," der.

Bitirgen'in "dümütyence"si hep bu yüzden vardır ve günlük yazma çabası, ötekiyle ilişki kurma isteğini bununla açıklayabiliriz. Anne dilinden kopup, onun kültürünü reddettiğinde, kendi

dilini ve dünyasını kurtarmak ister. Babayla paylaşdığı her şey biraz eksik biraz yarımdır. Okuduğunuzda gözünüzü carpacak ilk şey bu anlamda Bitirgen ve babası arasındaki kırık ilişki olacaktır. "Babalar da neslenebilmemiş meğer," onunla ilgili bir hatıradan geriye kalandır bu söz. Onu kaybettğinde hayatla kimsenin kalıcı olmadığına dairce ikinci kez yüzleşir. Büyümek, kısıplara alışmaktır, alıştırmaktır biraz da.

Bitirgen, kuraları sevmiyor. Zamanla başkışıklık kazanmaya başlıyor. Ne dir acılarını sevmiyor, anlam veremiyor. Nedir büyümek, konuşmak mı susmak mı en çok? Bazı toplantılarda büyümek konuşmayla ölçülürken, Figen Sakacı,

susmanın yerini sorgulatar bize. "Bitirgen" konuşmaya çalıştıkça yok sayılır da o hep oradadır, gözümüzün önünde. O susturılmaya çalışılan sestir. Anne en çok onu duyuruz.

Bitirgen, evliliği reddederken, toplumun gözündeki düşmeyi, kanamayı da düşünmeye gözle alır. Alırsız öyle midir? O çoktan kuralar tarafından öğütülmüş, iyi bir eş ve anne olmaları hazırdır. Bitirgen, dışarıda kalandır. Tekinsizdir. Uysallaştırılmak, ehlileştirilmek kaygısı onu arzuların kontrol altına almayacağı bir alana, yazarlığa sevk edecektir.

Figen Sakacı, "Bitirgen" ile kadınlık, büyüme, arafta kalmak, ataerkl düzen, kültür ve dil, 1980'ler, üzerinden birçok okuma yapılabılır bize. İçeriği hakkında konuşmak günlük tarzında yazıldığı için zor olsa da, Şakacı büyümenin keşfe açık atmosferinde dolatıyor okurunu. Bir yandan büyüme hangi istasyonlardan geçmektedir? Nerede kalmak ve beklemekti? diye sorarken kendimize yazar, "Bitirgen'in içimizdeki o gürlütlü ses olduğumu fark ettiriyor. Bazen dışarıda olam, sıranın dışına kaimak bazen derlemek gerektiğini hatırlatan ses...

1- Figen Sakacı, Bitirgen, İritim Yayınları, 2014, s.40.
2- Bülent Somay, "Bir Şeyler Eksik", Metis Yayınları, 2012, s. 53.